

Побуває думка, що час створення великих філософських систем минув. Це означає, що професійний філософ (дипломований філософ, який здобув університетську філософську освіту) повинен критично розглядати створені філософські системи чи філософії. Академічний філософ не повинен знову вигадувати велосипед. Його завдання полягає у критиці створеної філософії, яка з'ясовує походження та значення того чи іншого поняття. Чи можлива тоді у сучасній філософії творчість? Якщо на кафедрах філософії будуть притримуватися шаблонних методів мислення, повторювати стереотипи, на кшталт “Платон мені друг, а істина дорожча“, будуть займатися термінологічною комбінаторикою, то філософія зникне з кафедр філософії, і залишиться від них лише одна назва. В Україні така загроза існує.

Який же вихід з даної ситуації? Для того, щоб українська філософія припинила бути лише явищем «внутрішньо культурним», необхідно братися за серйозну роботу. На кожній кафедрі філософії повинні функціонувати перекладацькі майстерні. Переклад філософської літератури сприятиме розробленню української філософської термінології, бо філософувати можна лише в стихії рідної мови. Професійні філософи повинні знати іноземні мови. Ми не повинні сліпо запозичувати термінологію, а творчо її опрацьовувати. Крім цього, необхідна сміливість у мисленні та творче осмислення філософської спадщини. Якщо лише це буде реалізовано, то можна сподіватися, що філософія не зникне з кафедр філософії.

Володимир Хазін

Мукачівський гуманітарний інститут,
м. Мукачево

СУБ'ЕКТИВНІСТЬ ФІЛОСОФА: “ВСУПЕРЕЧ” ЧИ “ЗАВДЯКИ”?

Відомо, що на відміну від сфери позитивної наукової діяльності, у мистецтві і філософії *жива особистість* того, хто створює відповідний продукт, не може бути винесена “за дужки”: від її живої і невмирущої присутності у творі абстрагуватись неможливо. Хрестоматійні приклади яскравого відбитку на філософських вченнях особливостей характеру їх творців – І.Г. Фіхте і Ф. Ніцше. Хоча перелік можна продовжити.

Виникає закономірне питання: чи є *суб'єктивність* того чи іншого філософа *перешкодою* на шляху адекватного вияву *об'єктивної істини* (яка не залежить від людини і людства), чи вона постає тим фактором, що

сприяє вираженню, схопленню, відтворенню істини? Іншими словами, “всупереч” чи “завдяки”?

Насамперед усе залежить від того, як експлікувати категорію “суб’єктивність”. Якщо під суб’єктивністю мати на увазі особливості влаштування “внутрішнього світу” автора, неповторні риси характеру, темпераменту, стилю мислення і манери висловлюватись – це одне. Тоді *суб’єктивне* на своєму боці утримує “своє”, маючи в опозиції все *об’єктивне*. А якщо суб’єктивність зрозуміти як *вищу форму* розвитку, *прояву і вираження* самого об’єктивного, субстанціального, – тоді суб’єктивність утримує в самій собі свою протилежність як свою основу і онтологічне коріння, перебуваючи з об’єктивним у суто внутрішній суперечності. Цікавим для роздумів постає саме другий варіант.

З звичайної точки зору ситуація виглядає так: філософ (справжній філософ) відкриває певний кут зору на істину, *відображаючи* її, але при цьому у своїх теоретичних побудовах *виражає* також і свій власний внутрішній світ. Отже, з одного боку, об’єктивне, а з іншого – суб’єктивне. Тобто філософ щось *додає в істину і від самого себе* від своїх переконань, почуттів, переживань, помислів.

Але так виглядає все на поверхні, і тому подібна точка зору буде поверховою. Насправді ж, на мій погляд, тут немає “з одного боку” і “з іншого боку”. Всією своєю людською суб’єктивністю філософ відображає, виражає об’єктивну істину. Тоді не *він мислить* буття, а *надає буттю можливість помислити* (довести до ясної та виразної, проговореної думки) *свою істотність* – крізь самого себе, *своєю суб’єктивністю*. Філософ нічого не додає “від себе” (коли я щось додаю від себе, то я мислю погано, – вважав Гегель), а *всім своїм суб’єктивним єством* надає буттю можливість осмислити себе. Саме так суб’єктивність філософа стає “отвором у бутті” (М. Гайдеггер): крізь нього (і ним) *неприхованість* буття набуває мови і мовлення. Філософ, таким чином, перетворює саму свою суб’єктивність на *камертон* буттєвої істини.

І.О. Ільїн вважав, що кожний філософ живе у справжньому промені свого предмета, але на жаль, тільки в одному промені. Здатність зібрати всі сили своєї душі і духу в щось єдине і неподільне (ін-дивідуальне), щоб цим “єдиним” втілити, відобразити і пережити справжній промінь буттєвої істини й артикулювати його – ось завдання філософа.

Дурна суб’єктивність (за Гегелем, «дурна індивідуальність») – *перешкода* на шляху мислення буттєвої істини. Істинна суб’єктивність філософа – не перешкода, а те, *завдяки чому, чим і через що* філософ

здатний втілити, виразити те абсолютне, об'єктивне, непорушне в самому бутті, що без його неподільної (і в цьому сенсі – неповторної) суб'єктивності *ніколи б* не вступило у світло істини.

Наталія Саноцька

Національний університет “Львівська політехніка”,
м. Львів

МИСЛЕННЯ «НА МЕЖІ»: ЧИ ПОТРІБНА ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНІЙ ЛЮДИНИ?

Філософія завжди була джерелом віковичних запитань людського духу щодо смислу абсолютного, сенсу життя і смерті, таємниці людської самості.

Життя людини здійснюється через проблемні ситуації. Людина визначається як витвір власних зусиль, а ці зусилля виходять за межі природи і ведуть до ситуації незбагненності людської життєтворчості в її невичерпності і драматичності. Це вимагає постановки питань і віднаходження на них відповідей.

У людському серці присутнє прагнення, що живиться тільки філософією і без цього живлення людина гине так само, як без повітря чи їжі. Але, нажаль, ця частина людської душі у нашій культурі залишається незнаною та не вшанованою. Коли вона проривається до нашої свідомості, її ігнорують або приймають за щось інше. Їй дають хибні імена, про неї не дбають. А взагалі, коли цю частину примушують відступити, вона може більше вже ніколи не повернутися. Коли таке відбувається, людина перетворюється на річ. Дарма, що ця людина чогось досягає, відіграє якусь роль, вона втратила свою справжню людську сутність. Вона «мертва», оскільки говорить чужими словами, повторяє чужі думки, в ній не відбувається живого почуття, живої думки чи дії.

На поверхні сучасного світу почав з'являтися страх цієї внутрішньої смерті. Час до часу людина відчуває цей страх вмирання із середини і бачить, що всі інші страхи – фізичні і психологічні – аж ніяк не стосуються того єдиного. Людина перебуває у глибокій роздвоєності між тим, як вона хоче існувати і тим, які у неї психічно-соціальні потреби. Боячись втратити власне *Я*, сучасна людина шукає того, хто вирішив би за неї раз і назавжди непрості проблеми самовизначення, вказав би як і для чого жити, вона добровільно дозволяє маніпулювати своєю свідомістю, приймаючи певні